

Darsning texnologik xaritasi

Fan		IJTIMOIIY KO'NIKMALARNI RIVOJLANTIRISH
O'quv dasturidagi joyi (tartib raqami)		1.3.2-mavzu. Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarga nisbatan zo'ravonlik holatlarini oldini olish masalalari. (2 soat amaliy mashg'ulot).
Dars mavzusi		Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarga nisbatan zo'ravonlik holatlarini oldini olish masalalari. Zo'ravonlik tushunchasi va turlari. Zo'ravonlik xavfi va uning belgilarini aniqlash. Maktabgacha ta'lim tashkilotida xavfsiz muhitni yaratish va profilaktika choralari. Zo'ravonlik holati aniqlanganda harakat tartibi va hamkorlik qiluvchi organlar. Mavzuni o'rganishda innovatsion pedagogik yondashuvlar: metodik yondashuvlar va amaliy tavsiyalar.
Davomiyligi		2 soat
Darsning maqsadi		Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida bolalarga nisbatan zo'ravonlik holatlarini oldini olish masalalari bo'yicha amaliy mashg'ulotda tinglovchilarga zo'ravonlik turlari va belgilarini, profilaktika choralari hamda holat aniqlanganda harakat tartibini o'rgatish. Shuningdek, xavfsiz tarbiyaviy muhitni yaratish va bolalar bilan ishlashda zarur bilim va ko'nikmalarni innovatsion pedagogik metodlar orqali shakllantirish.
Kutilayotgan natija:	Bilim	<ul style="list-style-type: none"> Bolalarga nisbatan zo'ravonlik tushunchasi, turlari va uning oqibatlarini. Zo'ravonlik xavfini ko'rsatuvchi belgilar va xavf omillari. Maktabgacha ta'lim tashkilotida profilaktika choralari va xavfsiz muhit talablari. Zo'ravonlik holati aniqlanganda harakat tartibi va hamkorlik qiluvchi organlar.
	Ko'nikma	<ul style="list-style-type: none"> Zo'ravonlik turlarini farqlash va ularni tahlil qilish. Bolaning xulq-atvori va holatidagi xavotirli o'zgarishlarni payqash. Bolalar bilan yosh xususiyatiga mos xavfsizlik qoidalari haqida suhbat o'tkazish. Muammo sabablarini aniqlash va profilaktika choralari rejalashtirish.
	Malaka	<ul style="list-style-type: none"> Maktabgacha ta'lim tashkilotida bolalar uchun xavfsiz va hurmatli muhitni ta'minlash. Zo'ravonlik shubhasi yoki holati aniqlanganda belgilangan tartibda to'g'ri harakat qilish. Ota-onalar va tegishli organlar bilan hamkorlikni tashkil etish. Pedagogik faoliyatni individuallashtirish va kasbiy o'z-o'zini rivojlantirish.
Darsning jihozi	Didaktik materiallar	Taqdimot slaydlar; Kutilmalar varaqasi; Tayanch atamalar tarqatmasi; Savollar yoki vazifalar yozilgan kartochkalar; Vaziyatli topshiriqlar kartochkalari; plakatlari; O'z-o'zini baholash varaqalari.
	Ta'limning texnik vositalari	Mavzuga oid slaydlarni namoyish qilish uchun texnik vositalar (AKT), flipchart, A-4, marker, stikerlar, qog'ozlar, taymer.

Dars mazmuni

T.r.	Bosqichlar	Vaqt	Metod va faoliyatning tavsifi
1	Kirish. Tashkiliy qism:	10 minut	<p>Guruhli muhokama</p> <p>“Maktabgacha ta’lim tashkiloti bola uchun xavfsiz muhit bo’lishi uchun nimalar zarur?” Tinglovchilar kichik guruhlariga bo’linadi, kutilmalar varaqasini to’ldiradi va o’z tajribasidan kelib chiqib bolalar xavfsizligi bilan bog’liq masalalarni nomlaydi. Trener dars maqsadi, natijalari va baholash mezonlarini e’lon qiladi.</p>
2	Zo’ravonlik tushunchasi, turlari va uning oqibatlari.	15 minut	<p>Mini ma’ruza, suhbat, savol-javob.</p> <p>Diqqat bilan tinglash va asosiy tushunchalarni (zo’ravonlik, jismoniy va psixologik zo’ravonlik, e’tiborsizlik, xavf omillari, profilaktika) qayd etish. Ma’ruzada keltirilgan ta’riflar va misollarni eslab qolishga harakat qilish. Tinglovchining bilimini boyitishga yo’naltirilgan savollarni tayyorlash.</p> <p>Faol qatnashib, mavzu yuzasidan o’z fikrlarini ifodalash. Kasbiy faoliyatdan bola xavfsizligini ta’minlashga oid real misollar keltirish. Guruh ichida fikr almashish va o’z tajribasini bo’lishish. O’rgatilgan tushunchalar bo’yicha berilgan savollarga javob berish.</p> <p>O’zi tushunmagan yoki aniqlashtirish kerak bo’lgan joylar bo’yicha savol berish. Boshqa ishtirokchilarning javoblarini tahlil qilish va qo’shimchalar kiritish.</p>
3	Zo’ravonlik turlari va ularning o’ziga xos belgilari.	15 minut	<p>Venn diagrammasi metodi.</p> <p>Metodni o’rganish uchun darsga tayyorlanish. Metodning asosiy maqsadini, diagrammani qanday to’ldirishni va uning taqqoslashdagi ahamiyatini tushunish. Diagramma ikki yoki undan ortiq element o’rtasidagi farq va o’xshashliklarni ko’rsatishini anglash.</p> <p>Amaliy topshiriq: “jismoniy zo’ravonlik” va “psixologik zo’ravonlik”ni namoyon bo’lishi, bola xulq-atvoridagi belgilari va oqibatlari jihatidan diagrammada solishtirish; umumiy jihatlarini o’rtadagi qismga yozish. Har bir qismni to’g’ri va aniq to’ldirishda diqqat bilan ishlash.</p> <p>Boshqa tinglovchilar bilan fikr almashish, farq va o’xshashliklarni topishda o’z bilimlarini baham ko’rish. Diagrammadagi ma’lumotlarning to’g’riligini tekshirish. Dars oxirida metodni o’z pedagogik faoliyatida qanday qo’llashni rejalashtirish.</p>
4	Profilaktika choralari va xavfsiz muhitni yaratishda innovatsion pedagogik yondashuvlar.	15 minut	<p>“Klaster” (Clustering) metodi.</p> <p>Metodning mohiyatini, ya’ni tushunchalarni guruhlash va ularning o’zaro bog’lanishlarini aniqlashni tushunish. Markazga “Zo’ravonlikni oldini olish” tushunchasi yoziladi; tinglovchilar choralarni klasterlarga ajratadi: tashkiliy-huquqiy choralar (ichki qoidalar, odob-axloq me’yorlari); kadrlar va ularning kasbiy tayyorgarligi; xavfsiz fizik muhit va kuzatuv; bolalar bilan yosh xususiyatiga mos profilaktik suhbat va mashg’ulotlar; ota-onalar bilan hamkorlik; xabar berish va hamkorlik mexanizmi.</p> <p>Guruhlar bilan birgalikda ishlab, har bir klaster bo’yicha tashkilot uchun amaliy taklif ishlab chiqish va taqdim etish. Klasterlar orasidagi bog’lanishlarni aniqlash.</p> <p>Guruhlashtirgan tushunchalarini baholash va to’g’riligini tekshirish. Dars oxirida o’rganish jarayonini tahlil qilish, metodni o’z pedagogik faoliyatida qanday ishlatish mumkinligini ko’rib chiqish.</p>

T.r.	Bosqichlar	Vaqt	Metod va faoliyatning tavsifi
5	Xavf omillarini aniqlash va holatlarni kuzatish: metodik yondashuvlar va amaliy tavsiyalar.	15 minut	<p>“Fishbone Diagram” (Baliq skeleti) metodi.</p> <p>Metodning asoslarini o‘rganish: diagramma yordamida muammo va uning sabablarini aniqlash. Diagrammaning qismlari (asosiy muammo, sabablar kategoriyalari, natija) bilan tanishish.</p> <p>Amaliy topshiriq: “Maktabgacha ta’lim tashkilotida bolaga nisbatan zo‘ravonlik xavfining yuzaga kelish sabablari” muammosini aniqlash va sabablarini kategoriyalar (inson omili, jarayonlar va nazorat, vositalar va resurslar, atrof-muhit) bo‘yicha guruhlash. Sabablar va natijalarni aniq ajratib, bartaraf etish takliflarini ishlab chiqish.</p> <p>Guruh bo‘lib ishlash, fikr va tahlillarni boshqalar bilan muhokama qilish. Sabablar o‘rtasidagi bog‘liqliklarni va ularning natijaga ta’sirini aniqlash. Dars oxirida metodni baholash, tahlilni qayta tekshirish va olingan bilimlarni pedagogik faoliyatda qo‘llashni rejalashtirish.</p>
6	Introspeksiya	10 minut	Mavzuning dolzarbligi, bolalarga nisbatan zo‘ravonlikning oldini olish, xavfsiz muhitni yaratish, holat aniqlanganda harakat tartibi, innovatsion pedagogik yondashuvlar, tarbiyachilarning o‘z-o‘zini rivojlantirishi bo‘yicha mavzuni chuqur tahlil qilish. O‘z-o‘zini baholash varaqalarini to‘ldirish.

Profilaktika yo‘nalishlari va amaliy tavsiyalar (tayanch)

T.r.	Yo‘nalish	Amaliy tavsiya
1	Huquqiy asos	“Bola huquqlarining kafolatlari to‘g‘risida”gi, “Ta’lim to‘g‘risida”gi va “Maktabgacha ta’lim va tarbiya to‘g‘risida”gi qonunlar, “Voyaga yetmaganlar o‘rtasida nazoratsizlik va huquqbuzarliklarning profilaktikasi to‘g‘risida”gi Qonun hamda zo‘ravonlikdan himoyaga oid qonunchilik talablarini xodimlar bilan muhokama qilish.
2	Tashkilot ichki qoidalari	Xodimlarning odob-axloq qoidalari, bola bilan muomala me‘yorlari, bolalar bilan yakka tartibda qoladigan vaziyatlarni cheklash va ochiq muhit tamoyillarini ichki hujjatlarda mustahkamlash.
3	Kadrlar va kasbiy tayyorgarlik	Xodimlarni tanlash va ishga qabul qilishda ehtiyotkorlik, tarbiyachilarning bola huquqlari, bolalar psixologiyasi va nizolarni konstruktiv hal qilish bo‘yicha muntazam malaka oshirishi.
4	Xavf belgilarini payqash	Bolaning xulq-atvoridagi keskin o‘zgarishlar (qo‘rquv, o‘ziga yopilib qolish, uyquning buzilishi, yoshiga mos bo‘lmagan xatti-harakatlar, tashkilotga borishdan bosh tortish) va tan jarohatlari izlarini e’tiborga olish; kuzatishlarni qayd etish.
5	Bolalar bilan profilaktik ishlash	Yosh xususiyatiga mos tarzda: o‘z tanasiga hurmat, “yaxshi va yomon sir” farqi, ishongan kattaga aytish, “yo‘q” deyish va yordam so‘rash ko‘nikmalarini o‘yin va ertaklar orqali shakllantirish.
6	Ota-onalar bilan hamkorlik	Ochiq muloqot, ota-onalar yig‘ilishlari va maslahatlar, bola bilan oiladagi munosabatlarga e’tibor, tashkilotga murojaat qilish kanallarini ota-onalarga tanishtirish.
7	Holat aniqlanganda harakat	Bolani xavfsizlikda ta’minlash, tashkilot rahbariyatiga zudlik bilan xabar berish va belgilangan tartibda tegishli organlarga (ichki ishlar organlari, vasiylik va homiylik organlari, bolalar ishonch telefoni 1098) murojaat qilish; bola bilan ehtiyotkor, ayblamasdan muomala qilish va uni takroran so‘roq qilmaslik; holatni mustaqil “tergov” qilmaslik.

Izoh: tavsiyalar umumiy xarakterda berilgan; harakat tartibi, hujjatlar tahriri va aloqa ma’lumotlarini dars oldidan lex.uz rasmiy portali va tegishli organlarning amaldagi yo‘riqnomalari bo‘yicha tekshirib, tashkilotning ichki tartibiga moslab qo‘llash tavsiya etiladi.